

VERBINDING

Thema

Integrale behandeling kinderen en jeugdigen

Pluriformiteit is goed voor de ontwikkeling van de antroposofie

Interview met Frans Broekhuizen

2

Kinderen moeten leren omgaan met de bezorgdheid van de ouders

In gesprek met Ina van Ginkel

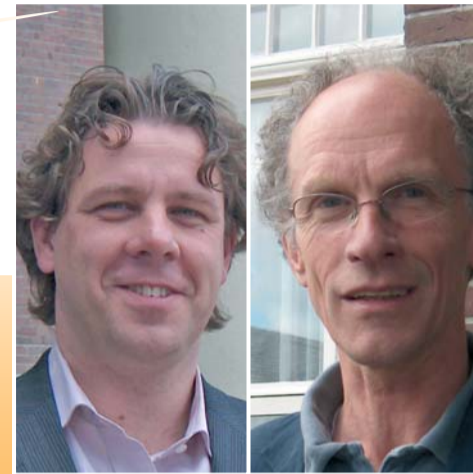
3

Help Suriname met drop-out jongeren!

Stichting JOTS

3

We kunnen kinderen behandelen die nergens in Nederland een passende plek vinden

Hoofdartikel Arianne Collee

Integrale zorg en behandeling voor 'gedesintegreerde' kinderen

Door Arianne Collee

Zonnehuizen Veldheim Stenia bestaat 75 jaar. Dat wordt onder andere 'gevierd' met een jubileumsymposium over de vele bruggen die de organisatie tussen verschillende werelden geslagen heeft. Een voorbeeld is het gefaseerde onderwijs waarin de behandeling en het leren van kinderen geïntegreerd worden. Een gesprek met arts Martin Niemeijer en divisie manager Herman van Kampen over het bijzondere van de integrale behandeling van kinderen en jeugdigen in Zonnehuizen Veldheim Stenia.

"Een integrale behandeling is zo belangrijk omdat we veel met kinderen en jeugdigen te maken hebben die juist 'gedesintegreerd' zijn", aldus Herman van Kampen. "De doelgroep van Zonnehuizen Veldheim Stenia bestaat voor een belangrijk deel uit kinderen bij wie ontwikkelingen verstoord geraakt zijn en waar dingen kapot zijn gegaan. Een essentieel onderdeel van die integrale benadering is dat we niet alleen naar de stoornis van de kinderen, maar veel breder kijken. We betrekken het hele kind in zijn systeem, met zijn biografie en zijn mogelijkheden en kwaliteiten bij de behandeling en de begeleiding. We bouwen in het belang van de kinderen - want dáár gaat het om - voortdurend bruggen tussen verschillende benaderingswijzen. Daarbij behandelen we de stoornis en we bevorderen de gezonde en normale ontwikkeling. De antroposofie heeft een verbindende en inspirerende werking. We streven naar een situatie waarin de behandeling in de groep, het onderwijs op school, therapieën en medicatie op elkaar aansluiten en elkaar aanvullen. Er is een intensieve samenwerking nodig tussen alle disciplines en de ouders of wettelijke vertegenwoordigers van de kinderen. Voor mij als manager is dat een van de belangrijkste opgaven; ik zorg er voor dat op alle niveaus samengewerkt wordt in het belang van het kind."

Het beste van twee werelden

Zonnehuizen schuwt kennis uit 'de reguliere wereld' niet. "Vanuit de heilpedagogische hoek wordt de antroposofische signatuur van de instelling soms wel eens in twijfel getrokken", vertelt de divisie manager van Kampen. "Maar", zo verzekert hij, "we gebruiken juist het beste van twee werelden. We

Martin Niemeijer: door de poly-ambulante zorg kunnen kinderen thuis blijven wonen

doen bijzonder veel aan scholing en maken daarbij graag gebruik van verworvenheden uit de reguliere- en wetenschappelijke wereld. Zonnehuizen biedt bijvoorbeeld zowel een reguliere als een antroposofische postacademische opleiding voor gedragswetenschappers aan (GZ-opleidingsplaatsen). Er wordt alles aan gedaan om de expertise en professionaliteit te optimaliseren. En dat alles heeft tot doel de te behandelen kinderen optimaal van dienst te kunnen zijn". Arts Martin Niemeijer sluit hier op aan: "We richten ons op datgene wat de kinderen en hun ouders vragen. En omdat de complexiteit van de problematiek van kinderen toeneemt, is er ook een toenemende behoefte aan 'dubbele' scholing. Die steeds complexer wordende doelgroep heeft onder andere te maken met de ontwikkeling dat minder complexe kinderen niet meer opgenomen hoeven te worden, omdat de poliklinische

en ambulante zorg steeds meer deskundigheid in huis heeft. De poli-ambulante zorg is trouwens een mooi voorbeeld van de bruggen die geslagen worden. Daardoor kunnen kinderen die voorheen opgenomen moesten worden, thuis blijven wonen en maken we met onze poli-ambulante zorg ook verbinding met een groter publiek. Want het zijn niet alleen meer vrijeschool-ouders die de weg naar de poli-ambulante zorgverleners vinden. Het gevolg is ook dat allerlei therapieën, waaronder specifieke antroposofische therapieën, toegankelijker worden voor een veel groter publiek dan voorheen."

Combinatie kinderpsychiatrie en zorg voor kinderen met een verstandelijke beperking

Zonnehuizen Veldheim Stenia werkt zowel voor kinderen met een verstandelijke beperking als voor kinderen met een psychiatrische indicatie. "Het is een belangrijke meerwaarde van ZVS om kinderen vanuit beide opties te beschouwen", vertelt Martin Niemeijer. "Dankzij het feit dat we ervaring met beide groepen kinderen hebben, kunnen we bovendien bepaalde aanpakken uit het ene 'veld' toepassen in het andere 'veld', of behandelingen combineren. Kinderen met een verstandelijke beperking lopen een groter risico psychosociale problemen te krijgen. En kinderen met een psychiatrisch beeld zijn vaak zeer gebaat bij een ondersteunende behandeling waarin het accent ligt op het verzorgen van het lichamelijk welbevinden."

Uniek geïntegreerd onderwijs

Op het gebied van onderwijs is er de afgelopen jaren bij Zonnehuizen veel ontwikkeld. "Binnen Veldheim kunnen alle leerlingen volledig, dat wil zeggen op maat, onderwijs volgen", zegt Van Kampen niet zonder trots. "Het onderwijs is gekoppeld aan de psychiatrische behandeling. De kinderen zitten in faseklassen en worden ingedeeld op grond van hun sociaal-emotionele ontwikkelingsniveau en behandelfase. Dat is vrij uniek; doorgaans worden kinderen ingedeeld op grond van hun leerprestaties. Ook voor sterk gedragsgestoorde kinderen wordt dit type onderwijs momenteel op de locatie Stenia ontwikkeld; er draaien al

Herman van Kampen: wij hebben een reguliere en een antroposofische postacademische opleiding voor gedragswetenschappers

Op het symposium 'Licht op het grensvlak' zal Zonnehuizen Veldheim Stenia zich in al haar veelzijdigheid en kwaliteit presenteren en zal zij verder laten zien hoe zij bruggen heeft geslagen tussen de wereld van de volwassene en het kind, tussen de wereld van de kinder- en jeugdpsychiatrie, de gehandicaptenzorg en het speciaal onderwijs, tussen de verschillende disciplines in de ambulante en poliklinische zorg, de klinische zorg en de dagbehandeling en gezinswintervormen, maar ook tussen de reguliere en antroposofische zorg. Op de grensvlakken van die werelden ontstaan vaak onverwachte inzichten en nieuwe mogelijkheden en daarover zal 'Licht op het grensvlak' gaan. Dit symposium zal plaatsvinden in de Rafaelzaal van Stenia in Zeist op 26 september 2006.

Lees verder op pagina 4:

Inspirerend referentiekader

Door Mark Fekkes

Zonnehuis Veldheim Stenia heeft zich in de 75 jaar van haar bestaan ontwikkeld tot een multifunctioneel centrum waar enkele honderden kinderen met praktisch alle vormen van ontwikkelingsstoornissen, psychiatrische problematiek en traumatische ervaringen terecht kunnen voor begeleiding, behandeling en onderwijs. Er zijn poliklinieken op verschillende plaatsen in het land en er is ambulante gezinsondersteuning. Kortom: een instelling met veel kennis en expertise, van waaruit een integrale behandeling kan plaatsvinden.

Frans Broekhuizen vervult sinds 6,5 jaar de functie van Raad van bestuur van Zonnehuizen. Door de aanhoudend turbulente ontwikkelingen in de zorgsector, de onderwijssector en de jeugdzorg, staat hij nu voor de taak om de instelling stevig op de kaart te zetten met een herkenbaar en passend profiel. En dat zónder de antroposofische identiteit van Zonnehuizen aan te tasten. Vanaf medio juni gaat de instelling verder onder de vereenvoudigde naam Zonnehuizen (de achtervoegsels Veldheim en Stenia vervallen) en met een nieuwe huisstijl die de identiteit van de instelling ook buiten de muren ervan moet overdragen.

Hoe wordt iemand bestuurder van een instelling als Zonnehuizen?

'In mijn geval past dat bij mijn biografie. Ik voel me buitengewoon aangetrokken door de aspecten van zorg, bestuur en spiritualiteit en die kom ik in deze instelling en in deze baan allemaal tegen. Oorspronkelijk heb ik medicijnen en bedrijfskunde gestudeerd, waarna ik achtereenvolgens als arts, organisatieadviseur bij het Nationale Ziekeninstituut en de Nationale Ziekenhuisraad, als interim manager op een verslavingskliniek en als manager van een hart-long en revalidatiecentrum heb gewerkt. Ik heb van jongs af aan een hang naar het spirituele gehad en ben altijd nieuwsgierig geweest naar andere, nieuwe en vernieuwende zienswijzen en invalshoeken. Aan de ene kant ben ik heel analytisch en houd ik ervan dingen te ontleden en uit te pluizen, maar aan de andere kant ben ik ook heel synthetisch of verbindend en breng ik dingen graag samen, maak ik dingen graag 'heel'. In de antroposofie, maar ook in gnostieke geestesstromen had ik me al verdiept. Dat je spiritualiteit, zoals bij Zonnehuizen gebeurt, als expliciet ethisch motief en als inspiratie voor je werk in de zorg en in de ontwikkeling van de organisatie kunt gebruiken is voor mij een belangrijke motivatie om bij Zonnehuizen te werken.'

Wat voegt die antroposofische signatuur concreet toe aan Zonnehuizen?

'Een ruimere kijk op menselijk functioneren en welzijn, op gezondheid, op organiseren en besturen. We denken hier niet alleen in termen van stoornissen, beperkingen en handicaps. Daarmee doe je de werkelijkheid van je cliënten onrecht, want die zijn als wezens zoveel méér dan alleen maar dat. De antroposofie leert je ook vooral kijken naar wat er wél allemaal 'goed' is aan iemand met een beperking. En dat blijkt in de praktijk ook nog eens een prachtig vertrekpunt voor allerlei vormen van behandeling te zijn. Want vergeet niet: we zijn een professionele instelling die kinderen met een ontwikkelingsstoornis vérdér wil helpen. De antroposofie biedt daar een fantastisch aanvullend en verbindend instrumentarium voor. Als je vanuit de antroposofie kijkt, zie je dat alles voortdurend in ontwikkeling is. Niet alleen de kinderen die we hier proberen te helpen, maar ook de medewerkers zelf en de organisatie als geheel. Dat is een mooi perspectief om de zaken in te

bezien.'

Hoe is die antroposofische signatuur merkbaar voor buitenstaanders?

'Het is duidelijk dat de meeste van onze cliënten, noch hun ouders of vertegenwoordigers, niet 'iets' met antroposofie hebben. Vorig jaar hebben we een onderzoek laten uitvoeren naar hoe we hier bij Zonnehuizen onze identiteit ervaren en hoe die door de buitenwereld wordt gezien. De buitenwereld - er zijn gesprekken gevoerd met tal van mensen buiten Zonnehuizen die wel met ons te maken hebben - was verrassend eensluidend. We hoorden steeds dezelfde termen gebruiken over ons: het kind staat er centraal, er is heel veel aandacht voor het kind, er is veel warmte en hart voor de zorg. Dus zó wordt blijkbaar onze antroposofische signatuur in niet-antroposofische termen geduid. Je begrijpt dat we daar vrede mee kunnen hebben! Overigens was het mooi om te zien dat we er intern ook zo over dachten. Zelfbeeld en imago komen dus redelijk goed overeen. Wat ook naar voren kwam, is dat iedereen binnen de muren van onze instelling zich wel degelijk sterk met de antroposofie

Over Zonnehuizen

Zonnehuizen is een antroposofisch geïnspireerde landelijk en regionaal opererende zorg- en onderwijsinstelling. De instelling helpt kinderen en jeugdigen (en hun ouders) die ten gevolge van een psychiatrische stoornis en/of een verstandelijke beperking ontwikkelingsproblemen hebben. Daartoe biedt Zonnehuizen een geïntegreerd aanbod op het gebied van jeugdzorg, geestelijke gezondheidszorg, gehandicaptenzorg en speciaal onderwijs. Meer weten? Kijk op www.zonnehuizen.nl (vanaf medio juni)

verbonden voelt. Er zijn medewerkers die voorheen nooit veel met antroposofie op hadden, maar zich hier op dat vlak hebben ontwikkeld en veel van het antroposofisch gedachtegoed zijn gaan adopteren. Anderen zien het weer als een heel waardevolle en inspirerende toevoeging op hun professionaliteit; zij vinden dat de antroposofie hen tot betere professionals maakt in hun werk met kinderen; een heel nuchtere kijk die ook van waarde is. Voor iedereen blijkt de antroposofie wel degelijk een toetssteen te zijn - zij het voor iedereen individueel in verschillende mate.'

Zou je daar vanuit het bestuur niet wat meer op willen sturen?

'Ik zie het als mijn taak de antroposofische identiteit van deze instelling te beschermen en vooral: verder te ontwikkelen. Dat doe je in mijn visie niet door van bovenaf voor te schrijven hoe iedereen daar precies invulling aan moet geven in zijn leven en werk. Dat past mijns inziens niet meer bij deze tijd waarin mensen ook hun geestelijke en levensbeschouwelijke realiteit heel individueel invullen en beleven. Bovendien zie je - antroposofisch gesproken - dat niet alleen mensen, gemeenschappen en organisaties, maar ook de antroposofie zélf in ontwikkeling is. We zijn meer

Lees verder op pagina 4:

We moeten in alles uitstralen wie we zijn
(foto Zonnehuizen)

COLUMN

VISIE, DAADKRACHT EN KORTE LIJNEN

Dit jaar bestaat de Nederlandse heilpedagogische beweging 75 jaar. In 1931 begon de enthousiaste en daadkrachtige 26-jarige arts Bernard Lievegoed aan de Taveemelaan in Bosch en Duin met 6 kinderen het 'Zonnehuis, medisch-pedagogische inrichting'. Er was weinig geld, dus Lievegoed had ook nog een huisartsenpraktijk om een en ander te kunnen bekostigen en er kwamen schenkingen. Na enkele jaren waren er vele tientallen kinderen en uiteindelijk vond het initiatief onderdak in de burgermeesterswoning Veldheim in Zeist. Na de oorlog kwam Stenia erbij en daarna ontwikkelde de beweging zich snel. Er ontstonden tal van nieuwe zorgvormen vanuit de vraag van de samenleving: kinderdagcentra, woonwerkgemeenschappen voor volwassenen, een gezinsvervangend tehuis, zorgboerderijen, ambulante zorg, poliklinieken.

Lievegoed was een man van visie, altijd verbonden met de actualiteit van de samenleving, waar hij een geziene figuur was. Het Heilpedagogisch Verbond, dat in 1967 op zijn initiatief ontstond, bracht de beweging als eenheid naar buiten, met name naar de overheid toe, terwijl de leden zich als onafhankelijke instellingen konden blijven ontwikkelen. Dat is de kracht van de beweging gebleken. Er kon snel en makkelijk gecommuniceerd worden. Er konden snel besluiten worden genomen en direct daden worden gesteld. Veranderingen in overheidsbeleid konden tamelijk snel tot gewijzigd beleid of nieuwe initiatieven leiden omdat de denkracht en daadkracht gebundeld werden, de loyaliteit aan elkaar groot was en inventiviteit bewust werd gezocht. Zo konden de opleidingen voor heilpedagogie erkend worden en bij

en nascholing worden ontwikkeld. Zo kon bijvoorbeeld Ilmarinen zich van een particulier huiskamerinitiatief ontwikkelen tot de instelling die het nu is: KDC, verblijf, logeeropvang, ambulante zorg. Zo kon Matoekoe financiële garanties krijgen. Met dezelfde daadkracht en korte besluitvorming (binnen een half jaar) is onlangs de Bernard Lievegoed leerstoel gevestigd en een hoogleraar aangesteld. Dit zijn nog maar enkele voorbeelden.

Antwoorden op eigentijdse vragen van de samenleving worden bij de overheid onder de aandacht gebracht en verzilverd. Voor visie en discussie is ruimte, er wordt één taal gesproken, zij het met verschillende dialecten. Zeker, er zijn soms communicatiestoornissen en mensen die elkaar niet begrijpen. Maar er wordt altijd weer naar elkaar geluisterd, want het gaat in de eerste plaats om de kwetsbare mens. Om kwetsbare mensen tot hun recht te laten komen wordt geïnspireerd vanuit de antroposofie gewerkt. Dat levert respect van de samenleving op. Ik heb in de laatste 20 jaar de beweging zien verdrievoudigen en de poliklinische en ambulante hulpverlening zien ontwikkelen. Ik heb de beweging zien worstelen met veranderende zorgvragen, met zich wijzigend en steeds complexer wordend overheidsbeleid, met zich steeds bewuster wordende ouders. Maar deze veranderingen worden als uitdagingen gezien, die met intelligentie en flexibiliteit worden aangepakt. De ondernemingszin wordt er niet door getemperd, lijkt eerder aangewakkerd.

Waar nodig vinden instellingen elkaar en gaan samen. De Ita

Wegman Stichting is uit een fusie van vier instellingen ontstaan die er elk beter van geworden zijn. De Bellisgroep brengt drie rechtspersonen, met zeven instellingen, onderdak en kan daarvoor diensten bundelen en de initiatieven van haar deelnemers ondersteunen. Zonnehuizen Veldheim Stenia ontwikkelt zich tot hét deskundigheidscentrum op het gebied van zorg en behandeling van kinderen en jongeren en vestigt met andere HPV-instellingen poliklinieken door het hele land. Ook dit zijn slechts enkele voorbeelden. En het geheel ontwikkelt zich nog steeds! De instellingen brengen hun deskundigheid en strategisch en financieel inzicht mee in het overleg binnen het Heilpedagogisch Verbond, ten gunste van elkaar. Er is goed overleg met het ministerie. Er is visie, intelligentie, bestuurskracht en daadkracht; de lijnen tot besluitvorming zijn kort!

De komende jaren staat de zorg het een en ander te wachten, de marktwerking slurpt energie weg, verhoogt de ondernemersrisico's en maakt van zorginstellingen eerder concurrenten dan collega's, terwijl zorgvragen toenemen en problemen met kwetsbare jeugd dagelijks het nieuws halen. De heilpedagogische instellingen zijn met hun 75-jarige expertise bij uitstek toegerust om in samenwerking met elkaar de integrale zorg en behandeling van kwetsbare jongeren verder op te pakken. Hier ligt een uitdaging voor de komende periode. Hoe zou het er in 2031 bij 100 jaar Nederlandse heilpedagogie uitzien?

Bernard Heldt

Kunst opent ogen

Door Willemien van Dijke, beeldend kunstenaar en projectleider Opo ay

In Suriname is helaas nog steeds meer oog voor de beperkingen dan voor de kwaliteiten van mensen met een ontwikkelingsstoornis. Binnen Heilpedagogisch Centrum Matoekoe trachten we daar verandering in te brengen door juist de mens en zijn kwaliteiten voorop te stellen. In januari 2003 is er vanuit deze visie binnen Matoekoe een atelier voor beeldende vorming opgericht. De bijzondere artistieke uitingen die tot op heden binnen het atelier zijn ontstaan, hebben reeds bewezen een belangrijk middel te zijn voor een meer positieve beeldvorming van mensen met een verstandelijke beperking in de Surinaamse samenleving. De kunstenaarsgroep heeft sinds de oprichting reeds twee exposities gehouden in Paramaribo. Beide exposities zijn met groot enthousiasme door het publiek ontvangen. Om de individuele ontwikkeling van de artistieke talenten verder te stimuleren, heeft Matoekoe sinds januari 2006 een tweejarig ontwikkelingsgericht leerwerktraject beeldende vorming genaamd 'Opo Ay' (open je ogen) aan het atelier gekoppeld. Dit ontwikkelingsgerichte traject biedt getalenteerde deelnemers een aantal dagen per week de mogelijkheid om onder professionele begeleiding op het Nola Hatterman Instituut, de kunstacademie te Paramaribo, hun beeldende ontwikkeling verder te ontplooiën. Voor de deelnemers die Opo Ay over twee jaar met goed gevolg afronden, wordt er momenteel gewerkt aan het opzetten van een beeldend atelier waar de kunstenaars onder begeleiding (zo) zelfstandig (mogelijk) hun beeldend proces verder kunnen gaan doorlopen. Naast de intensieve samenwerking met het Nola Hatterman Instituut heeft Opo Ay tevens een belangrijke samenwerkingspartner gevonden in Atelier Kunst- en Vliegwerk te Leiden. Deze samenwerking is onder andere gericht op kennis- en ervaringsoverdracht. Daarnaast ondersteunt Kunst- en Vliegwerk het atelier op Matoekoe door het verhuren en verkopen van Opo Ay kunstwerken in de eigen galerie in Leiden. Afgelopen maand was ik voor een werkbezoek met betrekking tot de verdere ontwikkeling van Opo Ay weer in Suriname. We bevinden ons pas in de pilofase van het project maar door het enthousiasme van de kunstenaars, de begeleiders en de samenwerkingspartners zie ik de verdere ontwikkeling van het project vol vertrouwen tegemoet. Het explosieve kleurgebruik, de pure kracht en de zeer nadrukkelijke eigen beeldtaal van de kunstenaars hebben mij zo diep geraakt, dat ik de wereld weer even met andere ogen heb mogen zien. Opo Ay, de kunst leeft!

Het Opo Ay atelier in het Nola Hatterman Instituut, Paramaribo (foto Willemien van Dijke)

... en wat nu als je ineens haarscherp weet: daarvoor ben ik op deze aarde gekomen?

Dan werk je je een slag in het rondte om dit doel te bereiken!

Door Diana van Hetten- van Boven

Een aantal jaar geleden waren mijn man en ik op familiebezoek in Suriname. Wij hadden elkaar jaren daarvoor in Suriname ontmoet. Mijn man: Surinamer pur sang en ik: een nuchtere Nederlandse. Inmiddels woonden we al een aantal jaar in Nederland. Terwijl mijn man aan het tanken was werd hij aangesproken door een meisje van een jaar of dertien: "Meneer, heeft u misschien wat geld voor mij, ik heb zo'n honger." Mijn man kocht een paar broodjes en gaf die aan haar. In de auto spraken we erover: het was vreemd, het was geen vakantie, dit meisje hoorde op school te zitten. Ook stelden we ons voor wat er allemaal met dit kwetsbaar kind zou kunnen gebeuren als zij een verkeerde man aansprak. We hadden het vlak daarvoor nog gehoord: In Suriname zoeken mannen steeds jongere meisjes voor seks. Vanaf dat moment zagen we steeds vaker jongens en meisjes in de leerplichtige leeftijd tijdens schooltijd op straat lopen. En het liet ons niet meer los. Voor ons werd ineens iets helemaal duidelijk: voor deze kinderen gaan wij iets doen. Er viel van alles op zijn plek; onze ontmoeting destijds; zijn ervaringen als jongen in Suriname, mijn werkervaring op Zonnehuizen Veldheim Stenia; etc. Eenmaal terug in Nederland zijn wij aan de slag gegaan. Deze kinderen hebben hulp nodig, opvang, een tehuis, zij moeten weer naar school, leren werken. Willen zij iets van hun leven kunnen maken dan moet er iets gedaan worden. Plannen uitwerken: wat wilden wij bereiken met deze kinderen? Op welke manier? Waar? Hoe? Waarom zo? Er volgden veel gesprekken, met mensen in Nederland, met mensen uit Suriname. We kregen contact met de districtscommissaris van het district Para (dit is het district waar we ons op richten) Via hem bereikte ons de noodkreet uit het district: "Help ons met de drop-outs! Er zijn te veel jongeren die niet meer naar school gaan; dit is funest voor de ontwikkeling van ons district; we hebben veel te weinig opgeleide mensen. De mensen die we aantrekken vanuit de stad missen de verbinding met het district en dat werkt niet." Ook werd ons verteld dat het probleem van deze vroeg-schoolverlaters niet goed in beeld was; zo weet men niet waar ze zijn, hoeveel het er zijn en wat de precieze oorzaken en gevolgen zijn.

Wij realiseerden ons dat het essentieel was dit eerst te onderzoeken wilden wij met een adequaat antwoord komen op dit probleem. Dus werkten we een onderzoek uit. Vorige week is mijn man vertrokken naar Suriname om dit onderzoek te gaan doen. Om onze plannen uit te kunnen voeren hebben we een stichting opgericht. Stichting Jongeren Opvang en Training Suriname - kortweg: Stichting JOTS.

We hebben hele computerbestanden vol met uitgewerkte ideeën, ondernemingsplannen, fondsen, teksten. Voor veel zaken is een juiste timing vereist. We hebben grond nodig; hoe maken we mensen daar enthousiast voor onze plannen? Zijn ze al duidelijk genoeg? Hoe zorgen we ervoor dat men daar niet denkt: "O, daar is weer de zoveelste Surinamer met mooie ideeën die niet van de grond zullen komen." En dan de kwestie geld, een verhaal apart en - zoals het lijkt - het grootste struikelblok: geld om daar een gebouw neer te zetten, ons gezin te kunnen onderhouden, de jongeren te kunnen voeden, de exploitatiekosten te betalen, etc. Wij hebben haarscherp dat we niet afhankelijk willen zijn van goedgeefheid. Wij kennen talloze voorbeelden van tehuizen in Suriname die elke dag rond bellen naar winkeliers om te vragen of ze niet wat eten over hebben om de kinderen te voeden. Dat willen wij natuurlijk niet. Wij zien het als een belangrijke voorbeeldfunctie naar de jongeren om te laten zien dat je niet persé je hand op hoeft te houden om iets te kunnen bereiken. Wij zien het als een enorme uitdaging om goede leerwerkplekken te creëren die ook daadwerkelijk geld in het laatje brengen. Tegelijkertijd zien wij ook dat wij hulp nodig hebben om dit tehuis te kunnen beginnen, vooral in de vorm van geld. Het is nou eenmaal zo: om van een stuk - weer tot oerwoud verworven - oude plantage een goed lopend tehuis, met bijbehorende bedrijvigheid te maken heb je geld nodig. En niet weinig. Gelukkig zijn er fondsen die dit soort initiatieven ondersteunen mits de plannen heel goed zijn uitgewerkt en onderbouwd.

Natuurlijk kunnen wij uw steun ook gebruiken: zowel expertise als harde euro's zijn welkom. Wilt u ons op enige wijze steunen, neemt u dan contact met ons op: E-mail: jongereninsuriname@versatel.nl Banknr: 21.24.666.58 (Triodosbank)

Kinderen in Suriname (foto Alexandra Buijsman)

Dokter Schatborn 97 jaar

Het is woensdag tussen de middag. De hele groep van zes kinderen zit aan de ronde tafel, aan het warme eten. Iedereen doet zijn best zo min mogelijk te morsen van de andijvie met gehaktbal en jus. Door het raam is beneden de tuin te zien, want de groep woont op de eerste verdieping. Zacht maar duidelijk wordt op de deur geklopt en dokter Schatborn steekt haar hoofd om de hoek en vraagt: "Mag ik binnenkomen?" Natuurlijk, iedereen verheugt zich erop dat zij langskomt. Bij de andere drie groepen in huis is zij al geweest, deze groep zit helemaal achteraan de gang. Afkomstig van Zonnehuis Veldheim, een kleine kilometer verderop, is dit haar wekelijkse ronde over het terrein van Zonnehuis Stenia. Zij bezoekt alle groepen terwijl er wordt gegeten, dan kan zij alle kinderen en medewerkers even zien juist als zij bij elkaar zijn. Zij kijkt alle zes jongens aan, noemt hen bij hun naam en heeft een vraag of een vriendelijk woord voor iedereen. De groepsleiding wordt niet overgeslagen, ze lacht die toe. Hoe onervaren men ook is, zij schenkt hun haar onvoorwaardelijke vertrouwen. Daarop kun je weer een week vooruit! Dokter Schatborn, in het burgerlijk leven Nel Lievegoed-Schatborn, is degene die in het Zonnehuis altijd het samen leven en werken centraal stelde en dit als voorbeeld zelf gedurende 66 jaar in praktijk bracht! Op 14 juni bereikt zij de gezegende leeftijd van 97 jaar en vanaf deze plek willen we haar daar hartelijk mee feliciteren!

Michel Gastkemper

IN GESPREK MET:

In gesprek met .... Ina van Ginkel

Door Jan en Greet Vervoort

Ina is 41 jaar. Ze kwam extern in de eerste klas van de Zonnehuizenschool en ging later ook intern in Zonnehuis Veldheim wonen.

Na de 18+ fase woonde ze 6 jaar in het Kasper Hauser Project (Begeleid Zelfstandig Wonen, inmiddels opgegaan in de Zonneweg van de Ita Wegman Stichting). Vanaf haar 28ste woont ze zelfstandig, eerst met begeleiding van de S.P.D. en nu van Abrona, in Driebergen

Waarom kwam je naar het Zonnehuis?

Ik kon de gewone school niet doen omdat ik een achterstand had. Mijn ouders waren bezorgd omdat ik met een hersenontsteking in het ziekenhuis had gelegen. De eerste jaren was ik extern en toen ik twaalf jaar werd heb ik zelf gevraagd om intern te worden. Ik hoorde van de anderen dat ze 's avonds leuke dingen deden en dat wilde ik ook.

..in speelzaal het Clompje in Zeist (foto Jan en Greet Vervoort)

Wat heb je aan je zonnehuistijd gehad?

Als ik daar niet was geweest was ik nu niet zo ver gekomen. Ik vond het moeilijk dat mijn zusjes van alles konden wat ik niet kon en veel mochten wat ik niet mocht. Maar ja, je moet het accepteren.

Dat heb ik geleerd. Ik kon me moeilijk uiten, maar wanneer de leraar weg was ging ik de boel op stelten zetten! Toch heb ik stilaan geleerd om me meer te uiten en heb ik geleerd om beter voor mezelf op te komen.

De meeste mensen waren heel aardig; ik kon met iedereen opschieten.

Ik heb het heel fijn gevonden om in huizen te wonen samen met een gezin, zoals bij jullie (Jan en Greet Vervoort). Vooral de kinderen van die gezinnen vond ik heel leuk en daar leerde ik altijd veel van. De verhalen die er verteld werden vond ik prachtig.

In de 18+ heb ik geleerd zelfstandig te worden en de wilskracht op te brengen om door te gaan. Vanuit de 18+ ging ik werken in Speelzaal "Het Clompje" in Zeist. Dat vind ik fijn werk. Ik help kinderen bij het zindelijk worden; ik speel met ze en doe alles wat daar nodig is. Dat doe ik nu al 20 jaar. Ik heb veel mensen zien gaan en komen. Ik krijg er een vergoeding voor en ik fiets erheen vanuit Driebergen.

In de 18+ had ik een vriend maar dat mocht niet van mijn moeder. Ik heb niet goed leren omgaan met de bezorgdheid van mijn moeder en mijn eigen verhouding daartoe te vinden.

Hoe kijk je naar je toekomst?

Ik wil nog veel dingen leren die ik nu nog niet kan. Ik wil leren bakken. Ik kan me goed redden, maar ik wil nog leren beter om te gaan met geld. Maar vooral wil ik leren beter op te komen voor mezelf en niet zo snel ja te zeggen. Het nee zwerft dan daar ergens. Toen mijn moeder in een verzorgingshuis werd opgenomen ben ik me veel vrijer gaan voelen; zij was te bezorgd over mij.

Wat had het Zonnehuis beter voor je kunnen doen?

Ik vind wel dat ze de mensen moeten leren omgaan met geld want daar heb ik nu nog steeds moeite mee.

Ik vind ook dat ze de kinderen moeten leren omgaan met de bezorgdheid van de ouders.

Ik had geen moeite met de 'handelingen' (religieuze uur op zondagochtend, red.) maar ik vind wel dat ze de kinderen kunnen helpen om later mogelijk zelf voor een kerk te kiezen. Ik ben zelf gaan zoeken wat bij mij past en vond dat in de Hervormde Kerk in Driebergen, waar ik een Alphacursus (een cursus over het geloof) heb gevolgd en meedoe aan studiedagen. Ik wil veel over de Bijbel horen en een eigen verhouding zoeken tot het evangelie.

▲ Over onze ervaringen met de oriëntatiecursus heilpedagogie

Door Connie van Pinxteren, Christel Voogd en Karin Annink

In februari jl. zijn wij gestart met de oriëntatiecursus heilpedagogie georganiseerd door het Heilpedagogisch Verbond en gegeven op de Vrije basisschool Tiliander in Tilburg. Tiliander heeft o.a. een intergratieklas voor heilpedagogische kinderen, Peronniek. Het team van Peronniek stelde ruimte gastvrij aan ons beschikbaar.

Susanne Verhelst had de organisatie van de 10 cursusavonden in handen en dat was haar wel toevertrouwd, want alles liep op rolletjes. Ze dacht overall aan en droeg zorg voor een prima verloop van de avonden.

De groep bestond uit 17 cursisten die vanuit verschillende regio's naar Tilburg kwamen. De motivatie om aan deze cursus deel te nemen lag voor een ieder anders. Een aantal mensen was al werkzaam in een instelling voor heilpedagogie of sociaaltherapie en er waren mensen vanuit het onderwijs (zowel regulier als antroposofisch) en mensen die vanuit persoonlijke belangstelling deelnamen.

De groep was enthousiast en had honger naar kennis. Hier zijn we dan ook ruimschoots in gevoed. De cursus was een bron van inspiratie! Dit is zeker mede te danken aan alle enthousiaste en betrokken mensen, die de verschillende delen van de cursus hebben verzorgd. We werden keer op keer geraakt door hun kunde, wijsheid en levenservaringen, die zij vol overtuiging met ons wilden delen.

De cursus was zeer boeiend vanuit verschillende invalshoeken opgezet. De avond bestond uit 3 uur; tijdens het eerste en laatste uur werd vooral aandacht besteed aan kennisoverdracht. De volgende aspecten kwamen daarin aan bod.

Inleiding in de heilpedagogie en sociaaltherapie.

het 3- en 4-ledig mensbeeld.

de ontwikkelingsfasen

de zintuigen

de praktijk van het heilpedagogische onderwijs

de kindbesprekingen

een aantal ontwikkelingsstoornissen.

Het middelste uur werd kunstzinnig of op een andere wijze ingevuld. We gingen heerlijk met elkaar aan de slag met (vorm)tekenen, boetsen, logopedie en spraaktherapie, muziektherapie, euritmie en pasten enkele handelingen (o.a. voetmassage) toe vanuit de antroposofische verpleegkunde.

Voor ons was dit alles zeer verrijkend en mooi om te ervaren wat het is om zo breed en op een dergelijk positieve wijze, vanuit de heilpedagogische visie en met deze middelen en werkwijzen, kinderen en volwassenen aan te spreken en een vorm te vinden die bij ieder mens als individu past en juist uitgaat van hun kracht en kunnen.

Dit is echt werken met hoofd, hart en handen!

Een heel bijzondere ervaring werd de middagexcursie naar de Widarstichting in Merksplas in België; een sociaaltherapeutische woonleefgemeenschap waarin volwassenen met een verstandelijke handicap aangesproken worden op hun vele mogelijkheden en met zorg worden omringd door zeer gedreven families.

De hoogkwalitatieve producten van hun arbeid hebben we na afloop met veel plezier in het winkeltje van "Widar" gekocht. (een tip als u er eens in de buurt bent)

Kortom: het was zeer de moeite waard te mogen proeven van de heilpedagogie en eerlijk gezegd smaakt het naar meer!

Vervolg pagina 1: **Integrale zorg en behandeling voor 'gedesintegreerde' kinderen**

enkele pilot-projecten in samenwerking met het CCE (consulententeam) en het NIZW.

Uniciteit van Zonnehuizen Veldheim Stenia zit in het geheel

Het blijkt voor Herman van Kampen en Martin Niemeijer niet altijd een gemakkelijke opgave om concreet aan te geven welke nieuwe mogelijkheden een meer integrale benadering oplevert. "De uniciteit van de organisatie zit hem ook in het geheel", betoogt Van Kampen. "In elk geval zijn we in staat kinderen op het snijvlak van VG (Verstandelijk gehandicaptenzorg) en GGZ (Geestelijke Gezondheidszorg) die nergens in Nederland een passende plek vinden, op te nemen en te behandelen. Het gaat echt om schrijnende gevallen. Een van de kinderen waar ik aan denk haalde zelfs het televisieprogramma Netwerk. Het kon nergens terecht. Zonnehuizen Veldheim Stenia is een instelling die volledig ingericht is voor kind en jeugd. Dit betekent dat naast een geregisseerd behandel-/begeleidingstraject het leefklimaat volledig is afgestemd op kinderen en jeugdigen. Dit geheel zorgt ervoor dat sterk ontregelde (gedesintegreerde) kinderen kunnen herstellen en dat we een passende plek kunnen bieden aan kinderen die nergens anders welkom zijn." Arts Niemeijer geeft een ander voorbeeld van een drie jaar oud kind dat al in diverse opvang en pleeggezinnen was geweest: "De peuter kon nergens meer geplaatst worden. We hebben de driejarige op de psychiatrische afdeling opgenomen en binnen enkele maanden was hij zover dat hij in een gezinswoning, in een medewerkersgezin kon gaan wonen. We proberen hier alle bruikbare inzichten maximaal in te zetten voor de kinderen. En dat werpt zijn vruchten af." ◀

Vervolg pagina 2: **Inspirerend referentiekader**

open gaan staan voor de wereld en daarmee minder 'streng in de leer' geworden. Dat vind je terug in de vele verschillende varianten waarin de antroposofie beleefd wordt. Die pluriformiteit is goed voor de ontwikkeling van de antroposofie en biedt aan een ieder ruimte voor zijn of haar eigenheid. Binnen Zonnehuizen zie ik het als mijn verantwoordelijkheid om het antroposofisch gedachtegoed tot een inspirerend referentiekader te maken, waaraan we ons als mensen en als professionals kunnen en willen toetsen.'

Waarom moest de huisstijl worden vernieuwd?

'We zitten in een dynamiek binnen de gezondheidszorg en het primair onderwijs die ervoor zorgt dat wij steeds meer een 'zorgonderneming' worden. Dat houdt ondermeer in dat we niet achterover kunnen blijven zitten en wachten tot de cliënten naar ons worden toegebracht en dat het Zorgkantoor als vanzelfsprekend zorg bij ons inkoop: we zullen moeten 'werven' en onze kwaliteit, authenticiteit en de operationele expertise over het voetlicht moeten brengen. We zullen ons temidden van andere zorgaanbieders op hetzelfde vlak moeten profileren en mensen duidelijk moeten kunnen maken wie we zijn, wat we doen en hoe we het doen. In de verwachting dat de keus dan op ons valt, en niet op een 'concurrent'. Dat betekent ook dat we onze kernwaarden beter in de communicatie naar voren moeten brengen. Niet door valse beloftes te doen, maar gewoon door in alles uit te stralen wie we zijn. De oude huisstijl en de oude middelen waren daar onvoldoende op toegerust. Op een praktisch niveau brachten die de kernboodschappen van onze organisatie niet over. En in de toon en stijl paste die niet bij wat we willen uitstralen: dat wat we zijn, namelijk.

Maar behalve dat we dus wel móeten, is er ook een meer organische reden. We zijn als instelling onophoudelijk in ontwikkeling. Vroeger hadden antroposofen nogal de neiging zich van de buitenwereld af te sluiten. Tot een paar jaar geleden stond hier op het terrein letterlijk een bommenrij die de buitenwereld het zicht ontnam op wat hier gebeurde. Dat is aan het veranderen, en niet alleen onder dwang van de omstandigheden. We doen hier vaak heel mooie en bijzondere dingen en daar zouden we best eens wat trotser op mogen worden, en we zouden het ook best wat meer mogen laten zien.'

Hoe ziet de organisatie er wat jou betreft over zeg vijf jaar uit?

'Als een spiritueel geïnspireerd en zeer professionele zorginstelling, weerbaar en trots en nieuwsgierig naar nieuwe ontwikkelingen. En als ik eerlijk ben, moet ik zeggen dat we daar niet zover vanaf staan op dit moment' ◀

▲ Casuïstiek van mensen met autisme-spectrumstoornissen (ASS)

Laatste oproep voor deelname:

We zijn inmiddels vanuit de Onderzoeksafdeling gestart met een vervolg op het onderzoek Mensen met autisme beter leren kennen:

Het samenstellen van een boekje met casuïstische beschrijvingen van mensen met een autisme-spectrumstoornis (ASS).

Tien medewerkers nemen vanuit hun werk in de heilpedagogie en sociaaltherapie deel aan het project. Het begin is enthousiasmerend en we verwachten dat ook voor het vervolg van het project dat loopt tot de zomer van 2007.

Het doel is een goed leesbaar, toegankelijk, prettig vormgegeven boek(je) waarin casussen van mensen met ASS in de heilpedagogie c.q. sociaaltherapie beschreven en besproken worden. Daarbij zou in de casusbesprekingen het accent moeten liggen op het anders-dan-reguliere karakter van de zorg en ondersteuning die vanuit de heilpedagogie of sociaaltherapie wordt geboden. Leidend zijn de vragen: wat doen we in de heilpedagogie en sociaaltherapie voor en met mensen met ASS, hoe ziet dat er uit, en wat werkt in de zorg voor deze cliënten? Doelgroep: geïnteresseerde ouders, werkers in de zorg; alle geïnteresseerden binnen en buiten de heilpedagogie en sociaaltherapie.

De casussen die we nu hebben zijn zeer gevarieerd, toch zien we nog enkele gaten die we graag willen vullen. Dit is om in de casuïstiek een zo compleet mogelijk overzicht te krijgen van zorgvormen voor mensen met ASS in verschillende leeftijdsfasen. Daarom deze laatste oproep.

We stellen het zeer op prijs als mensen nog casussen:

over iemand met een ASS in de leeftijdsvase van de adolescentie en vanuit een zorgboerderij over iemand met een ASS zou worden aangeboden.

Meer informatie over het project kun je vinden in Verbinding nr 97, maart 2006 en op de website van het Heilpedagogisch Verbond. Je kunt ook direct contact opnemen met het onderzoeksbureau van het Heilpedagogisch Verbond:

Martin Niemeijer, mhn@planet.nl, of 06 206 194 60; of Joop Hoekman, joop.hoekman@gemiva-svg.nl, tel. 0182-575 945.

▲ Berichten uit het Platform Ernstig Meervoudig Gehandicapten

Start Meld- en Adviespunt Indicatiestelling Leerlinggebonden Financiering

Ouders, die voor hun kind een plek in het speciaal onderwijs of leerlinggebonden financiering (Rugzak) willen regelen, hebben veel klachten over het aanvragen van de indicatie bij de Commissie voor Indicatiestelling (CvI). Vanaf 18 april kunnen zij daarmee terecht bij het Meld- en Adviespunt Indicatiestelling LGF. Het Meld- en Adviespunt LGF zoekt oplossingen voor ouders en bemiddelt tussen hen en het CvI of een Regionaal Expertisecentrum (REC). Het meldpunt is bereikbaar op nummer 030-2916636 en is bereikbaar op maandag, dinsdag, donderdag en vrijdag van 9.30 - 14.30 uur.

De Chronisch zieken en Gehandicapten Raad Nederland (CG-Raad), de Federatie van Ouderverenigingen (FvO) en de WEC-Raad zijn verantwoordelijk voor het Meld- en Adviespunt LGF. Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap is opdrachtgever.

Kinderen met beperkingen die naar het speciaal onderwijs willen, of die een extra voorziening nodig hebben om naar school te kunnen gaan hebben een indicatie nodig van het CvI. Ouders dienen hiertoe een aanvraag in bij het CvI. Veel ouders hebben klachten over de duur en de behandeling van de aanvraag. Zo geven de Regionale Expertisecentra onvoldoende ondersteuning aan ouders bij het vullen van het dossier voor het CvI. Of het CvI hanteert een wachtlijst voor de aanmelding en houdt zich niet aan de wettelijke termijnen waarbinnen een aanvraag moet worden afgehandeld. Het gevolg is dat ouders, onnodig, veel te lang moeten wachten op de beslissing van het CvI. Daardoor krijgen kinderen niet de ondersteuning in het onderwijs die zij nodig hebben. Het Meld- en Adviespunt is opgezet om klachten en meldingen van ouders te behandelen en zonodig te bemiddelen tussen ouders en CvI of REC. Daarnaast registreert het Meldpunt alle klachten met als doel de indicatieprocedure zo te verbeteren dat de aanvragen van ouders beter en sneller behandeld kunnen worden.

EN VERDER

Zomerweek Antroposofische Vereniging in Nederland 9 t/m 14 juli Mythe of mystiek feit? Over Christus in de antroposofie

In de winter van 1900/1901 geeft Rudolf Steiner een cursus over geschiedenis van de christelijke mystiek (GA7) voor de theosofen in Berlijn. In diezelfde tijd heeft hij een Christuservaring. Het betekent een keerpunt in zijn leven. Zijn anarchistische vrienden zijn stomverbaasd als Steiner kort daarna over Christus begint te spreken. Dat doet hij in een volgende serie voordrachten in de winter van 1901/1902, gebundeld in Het christendom als mystiek feit (GA8).

In de twintigste eeuw beleef men de menswording van Christus, Zijn kruisdood en opstanding steeds minder. Zijn wij misschien niet meer in staat om de kruisdood en opstanding geestelijk te begrijpen? Rudolf Steiner zag het als de opdracht van de antroposofie de levende Christus op een nieuwe wijze toegankelijk te maken en mensen inzicht te geven in de centrale betekenis van het Mysterie van Golgotha voor de ontwikkeling van mens en aarde. De vraag is echter: hoe staat het met die opdracht? Zijn (wij) antroposofen ons bewust van de centrale plaats van Christus in de antroposofie en de taak die de antroposofie daarmee heeft?

Om deze vragen te beantwoorden organiseert de Antroposofische Vereniging in Nederland een Zomerweek over Christus in de antroposofie. Aan de orde komen onder meer:

1. Kenmerkende elementen van Steiners christologie zoals de twee Jezuskinderen, de doop in de Jordaan, het mysterie van Golgotha en de wederkomst
2. Hoe kunnen we de werkzaamheid van Christus vinden in ons voelen, denken en handelen? Hoe werkt Christus in de werkgebieden en in de kunst?
3. De relatie van de antroposofie tot actuele spirituele, religieuze en kerkelijke ontwikkelingen.

Doelgroepen: geïnteresseerden in de antroposofie, iedereen die werkzaam is in de antroposofische werkgebieden en leden van de Antroposofische Vereniging

Plaats: Antropia, Cultuur en Congrescentrum te Driebergen/Zeist Prijs: € 250,- excl. maaltijden en overnachting (op camping); jongeren € 125,-
Organisatie: Hogeschoolwerkgroep voor Religiewetenschappen van de Antroposofische Vereniging in Nederland. Informatie: John van Schaik (030) 699 05 86, www.antroposofienl.nl Folder: een folder is op te vragen via de Antroposofische Vereniging (030) 69182 16

VIA'dam2006

Amsterdam zal deze zomer het decor zijn van een inspirerende jongerenconferentie. Wij hopen, dat ruim vierhonderd mensen tussen de 16 en de 26 jaar vanuit de hele wereld naar Amsterdam komen om deze week mee te maken. Dit is een unieke gelegenheid om gezamenlijk te werken aan het thema levensweg. Gast sprekers van verschillende nationaliteiten zullen voordrachten geven en werkgroepen begeleiden, en tal van andere activiteiten zullen inhoud geven aan de ontwikkeling van een authentiek levenspad. Het is immers niet eenvoudig om in een wereld vol doolhoven en dwaalsporen de juiste wegen te vinden.

VIA'dam2006 is een initiatief van tien enthousiaste jongeren. Vanuit verbinding met de antroposofie en de Christengemeenschap organiseren wij een internationale jongerenconferentie met het centrale thema werken aan de levensweg.

Interessante sprekers komen lezingen en biografievoordrachten geven. Jonathan Stedall, scriptschrijver van de film Ghandi, zal over zijn leven vertellen. Mechthild Oldman, priester in Berlijn, zal ingaan op modeme sociale omgangsvormen. De Noorse Elizabeth Wirsching komt uit Dornach waar zij de Jongerensectie leidt. Een aantal andere sprekers zijn Bodo van Plato, bestuurslid van het Goetheanum in Dornach, Jaap van der Haar, sociotherapeut, en de Indiase priester Anand Mandaiker. Zij zullen uiteenlopende onderwerpen aansnijden, die betrekking hebben op het centrale thema. Er zal een grote verscheidenheid aan werkgroepen zijn, om het thema uit te diepen, of om direct aan de slag te gaan, bijvoorbeeld vanuit de beweging.

VIA'dam2006 wordt dé grote internationale jongerenconferentie van deze zomer!

Van 29 juli tot en met 4 augustus in het Geert Groote College van Amsterdam.

Dankzij sponsoring is de deelnemersprijs van VIA'dam2006 slechts €120,- inclusief een week lang overnachtingen en biologisch eten! Voor inschrijving en meer praktische of inhoudelijke informatie: www.amsterdam2006.com

Betere zorg rond eten en drinken in gehandicaptensector

Ook in de zorg voor mensen met een handicap komt ondervoeding voor en kan de zorg om eten en drinken beter. Daarom vindt eind mei een expertbijeenkomst plaats waar relevante goede voorbeelden uit de gehandicaptenzorg geïnventariseerd worden. Deze best practices worden later gebruikt in het verbetertraject Eten en drinken dat in 2007 specifiek voor de gehandicaptensector uitgevoerd wordt. Geïnteresseerde organisaties uit deze sector kunnen zich nu al aanmelden voor deelname. Na de zomer vinden de intakes plaats, waarna het dit traject eind dit jaar start. Zie www.zorgvoorbeter.nl

OPLEIDINGSNIEUWS

Cursusafsluiting Middenmanagementopleiding

Twaalf cursisten hebben het afgelopen jaar deelgenomen aan deze opleiding "De Evenwichtskunstenaar".

Vrijdag 16 juni sluiten zij de opleiding af met de uitreiking van een getuigschrift, een moedoefening waaraan gewerkt is o.l.v. Johannes Kemkens en een lezing van Kees van Langen over de middenmanager als evenwichtskunstenaar.

Belangstellenden zijn van harte welkom!

Plaats: de Raphaelzaal van Zonnehuis Stenia. Tijd: 15.15 - 17.00 uur

Middenmanagementopleiding "De Evenwichtskunstenaar" start 14 september 2006!

Deze managementopleiding voor het middenkader in de antroposofische gezondheidszorg duurt een jaar en bestaat uit 9 maandelijkse blokken van 2 dagen (donderdag en vrijdag).

Enerzijds wordt er gewerkt aan inzichten en vaardigheden die de deelnemer nodig heeft om in de nuchterheid van het dagelijks werk als leidinggevende goed te functioneren. Anderzijds staat de attitude van waaruit men werkt centraal en met name de vraag hoe een spirituele verbinding te maken met die nuchterheid van alledag.

De opleiding start 14 september 2006. Een brochure opvragen en/of aanmelden bij Kees van Langen, Oude Amhemseweg 61, 3702 BB Zeist of kvlangen@wanadoon.nl, telefoon (06) 12 76 55 21. De brochure staat ook op de website van het Heilpedagogisch Verbond (www.heilpedagogie.nl). De sluitingsdatum voor aanmelding is 15 juni 2006.

Nog plaatsen bij de Voortgezette Opleiding voor Therapeutische Begeleiding

Deze opleiding duurt twee jaar en wordt verzorgd in 19 maandelijkse blokken van drie dagen (8 dagdelen), woensdag t/m vrijdag. Ze richt zich op het verdiepen van de persoonlijke professionaliteit vanuit de antroposofie voor een verantwoordelijke functie in de zorg en begeleiding van mensen met een verstandelijke handicap of (kinder & jeugd)psychiatrische problematiek. Voor logies en maaltijden wordt gezorgd.

Doelgroep: medewerkers die een basisopleiding in de antroposofische zorg- en hulpverlening hebben afgerond of binnen hun werkteam als zodanig worden erkend en aangesproken; werkzaam zijn in de antroposofische gehandicaptenzorg, psychiatrie, verslavingszorg of verpleeghuis/ouderenzorg.

Start: de introductiedag is op vrijdag 22 september 2006; het eerste blok wordt gegeven van woensdag 27 sept t/m vrijdag 29 september 2006. Plaats: Zeist, Heilpedagogisch Verbond, Utrechtseweg 62.

Brochure kun je aanvragen bij het bureau van het Heilpedagogisch Verbond of downloaden van www.heilpedagogie.nl

Volgende Applicatieopleiding start op 22 januari 2007

De komende Applicatieopleiding voor Therapeutisch Begeleider, annex doorstroomopleiding SPW-4, start met een tweedaags blok op maandag 22 en dinsdag 23 januari 2007. De opleiding wordt gegeven op in totaal 30 lesdagen, gemiddeld 1 per 2 weken (excl. vakanties) op dinsdag, met in totaal 3 x een tweedaags blokje op maandag en dinsdag.

Deze opleiding leidt op in het antroposofisch mensbeeld en zorgmethodiek. Ze kan vanuit alle instellingen voor antroposofische gehandicaptenzorg en (kinder- en jeugd)psychiatrie gevolgd worden. Je kunt worden toegelaten als je een beroepsopleiding in Zorg of Welzijn hebt gevolgd op minimaal niveau 3, of competenties hebt verworven op een gelijkwaardig niveau. De opleiding kan daarom ook gelden als verkorte SPW-opleiding op niveau 4.

Je moet een contract van minimaal 24 uur per week hebben in een als praktijkinstelling erkende instelling.

Opleidingsplaats: Lentelieven, Utrechtseweg 62 in Zeist. De brochure is verkrijgbaar bij het Heilpedagogisch Verbond.

STUDIE-/OPENDAGEN

Fysiotherapeutische zorg rond mensen met een ernstige meervoudige handicap,

9 juni in De Schakel te Nijkerk. Landelijke studie- en ontmoetingsdag voor fysiotherapeuten werkzaam in de zorg voor verstandelijk gehandicapten. Organisatie en informatie NGBZ, telefoon (030) 230 65 90

Patiëntveiligheid, hoe patiëntveilig is uw instelling?,

13 juni in De Doelen te Rotterdam. Symposium georganiseerd door IGZ. Informatie www.igz.nl, telefoon (070) 340 60 01

Seksualiteit en intimiteit in het leven van mensen met een verstandelijke beperking,

13 juni in de Reehorst te Ede. Kosten € 198,-. Informatie Bosch en Suykerbuyk, telefoon (0546) 57 61 37 of (026) 370 20 70 of via www.ellen-suykerbuyk.nl

Gehechtheid bij mensen met een verstandelijke beperking en gedragsproblemen: gehechtheid onder druk,

14 juni in De Pineta te Nunspeet. Kosten € 160,-. Informatie werkcentrum@pandora.be

Extramurale zorg in de Verzorgingssector,

14 juni in Muziekcentrum Vredenburg te Utrecht. Organisatie Leids Congres Bureau. Informatie telefoon (071) 514 82 03, www.leidscongresbureau.nl

Help! Hij daagt ons altijd uit, Over autisme en probleemgedrag bij mensen met een verstandelijke beperking,

20 juni in opleidingscentrum Cello te Rosmalen. Kosten € 75,-. Informatie telefoon (0411) 68 56 55

Omgaan met onbekwamen en hun familie,

27 juni in congrescentrum In de Driehoek te Utrecht. Kosten € 245,-. Organisatie Medilex. Informatie www.medilex.nl

Dag van de gehandicaptenzorg,

28 juni in Travium te Nijmegen. Organisatie Euroforum Medical. Informatie telefoon (040) 297 49 77. Inschrijving www.gehandicaptenzorgdag.nl

Faciliterende communicatie (FC),

3 en 4 oktober 2006, basisopleiding I en 15 en 16 januari 2007, basisopleiding II in Boerderij Dank en Hoop te Leimuiden. FC is een communicatiemethode om mensen te begeleiden die een beperkt of stereotiep taalgebruik hebben of die in het geheel niet kunnen spreken. Kosten € 200,-. Informatie Mia Meijer, Stichting De Sirenen, telefoon (0172) 50 65 22 of kijk op www.boerderijdankenhoop.nl

Internationale Herfstconferentie in Dornach (CH).

Deze tweeverjaars herfstconferentie voor medewerkers in de heilpedagogie en sociaaltherapie zal worden gehouden van 6 t/m 10 oktober 2006. Het thema is dit jaar: Een gelukt leven, de biografische dimensie in de heilpedagogie en sociaaltherapie. Het thema wordt uitgewerkt in lezingen, werkgroepen en kunstzinnig werken.

Informatie wordt naar alle instellingen gezonden. Zie ook: www.khsdornach.org

Vooraankondigingen

Hogeschool Leiden is voornemens in september de werving te starten voor een Lector Antroposofische Gezondheidszorg.

Geïnteresseerden kunnen alvast een concept-profiel schets opvragen bij de heer D. Keijzer, 071 5188716 of keijzer.d@hsleiden.nl. Ook degenen die de aandacht willen vestigen op een geschikte kandidaat kunnen nu al contact opnemen.

De opdracht van de lector kent drie aandachtsgebieden:

-Onderzoek en methodologie

-Ontwikkelen van het kennisgebied Antroposofische

Gezondheidszorg

-Bijdragen aan onderwijs met name op het gebied van onderzoek.

De werkzaamheden worden uitgevoerd in nauwe samenwerking met de beroepspraktijk, onderzoekers in het veld en docenten van de hogeschool. Vooralsnog gaat het om een projectaanstelling voor 3 jaar met een omvang van 0,4 fte. Het lectoraat is ingebed in het cluster Zorg en Welzijn. Het lectoraat wordt gefinancierd door instellingen, organisaties en fondsen uit het veld.

Reünie Zonnehuizen Veldheim Stenia

Op zaterdag 23 september 2006, tussen 11.00 en 15.00 uur, zal er voor oud-medewerkers en -cliënten op locatie Veldheim een reünie georganiseerd worden. In de volgende Verbinding kun je er meer over lezen.

Ledenvergadering Azarias

Azarias, Beroepsvereniging voor Therapeutisch Begeleiders, houdt op zaterdag 9 september 10.30 - 12.30 uur haar Algemene Ledenvergadering. Informatie wordt de leden tijdig toegezonden. Zie ook www.azarias.nl

PUBLICATIES

▶ Onveilig gehecht of een hechtingsstoornis

Uitgeverij Lemma, prijs € 13,50. Gratis te downloaden bij het Landelijk kennisnetwerk gehandicaptenzorg www.lkng.nl

Het onderkennen van hechtingsproblematiek bij mensen met een verstandelijke beperking. Bundel artikelen die het resultaat zijn van de LKNG-werkplaats Hechtingsvraagstukken. Over hoe hechting verloopt, welke stoornissen kunnen optreden, hoe je die kunt onderkennen en hoe je er in de praktijk mee kunt omgaan.

▶ Mama is een cirkel, papa is een vierkant

Door Saskia van Altena, Uitgeverij Free Musketeers, ISBN 9085392438, 124 blz., € 15,95, te koop in de boekhandel

Als Quinten drieënhalf jaar oud is, wordt bij hem een voorzichtige diagnose gesteld: PDD-NOS. Op zesjarige leeftijd krijgt hij een officiële diagnose: klassiek autisme met daarbij een verstandelijke beperking, het Gilles de la Tourettesyndroom en een ernstig taal- en spraakprobleem. Saskia van Altena beschrijft in haar boek de geboorte en het opgroeien van haar vrolijke zoon Quinten in zijn eerste zes levensjaren. In verslagvorm volgen we Quinten in zijn sociale ontwikkeling en spelontwikkeling op het Medisch Kleuterdagverblijf en later in het speciaal vervolgonderwijs waar ook een "autiklas" is. Bij het vinden van een geschikte schoolplek scheelde het niet veel of Quinten was tussen wal en schip geraakt. Vanuit een positieve denkwijze deelt de schrijfster haar ervaringen en emoties met de lezer en geeft praktische opvoedingstips aan ouders van jonge kinderen met autisme

▶ Preventie van seksueel misbruik bij mensen met een handicap

Door Marijke Lammers, € 12,50, te bestellen of downloaden via website www.transact.nl

Dit praktische overzicht van preventieprogramma's binnen de gehandicaptensector heeft als doel professionals in de zorg- en dienstverlening, onderwijs en dagbesteding, te stimuleren preventieactiviteiten vorm te geven. Preventieprogramma's gericht op het voorkomen van seksueel misbruik, hebben minder effect wanneer zij niet zijn ingebed in en aansluiten bij activiteiten rond sociaal-emotionele ontwikkeling, sociale vaardigheden en relationele en seksuele vorming. Daarom zijn in deze publicatie ook programma's en materialen op deze terreinen vermeld.

▶ Vaart in verspreiding Een werkboek voor het verspreiden van good practices

Door S.W. Fraser, P. Stienstra, € 16,95, te bestellen via www.nizw.nl

In de sector zorg en welzijn worden door beroepskrachten en organisaties veel goede ideeën en oplossingen voor knelpunten en problemen bedacht en uitgevoerd. Maar waarom wil iedereen toch zo graag het wiel helemaal zelf uitvinden? Dit werkboek biedt een combinatie van modellen en theorieën en methodieken waarmee de verspreiding van nieuwe ideeën en werkwijzen zowel binnen als tussen instellingen bevorderd kan worden. Het boek besteedt niet alleen aandacht aan het zenden, maar bespreekt ook specifiek de rol die de ontvanger speelt in het verspreidingsproces.

▶ Tof - Tijdschrift voor toffe mensen

Uitgeverij Bohn Stafleu van Loghum, verschijning 8 x per jaar.

Kosten: Jaarabonnement € 38,90, proefabonnement € 12,50. Voor een abonnement kijk op www.wikbentof.nl of telefoon (030) 638 37 36

Tof is een tijdschrift speciaal voor mensen met een verstandelijke beperking. Het staat boordevol leuke en interessante onderwerpen. In Tof vind je geen moeilijke woorden en er staan veel foto's en plaatjes in. Je leest o.a. interviews met bekende Nederlanders, belangrijk nieuws, leuke oproepjes van mensen die een vriend of vriendin zoeken, informatie over nieuwe wetten en regels, vakantietips en nog veel meer.

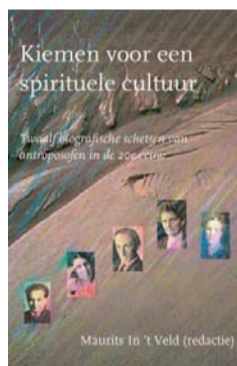
▶ Kiemen voor een spirituele cultuur

Maurits in 't Veld (redactie) Uitgeverij Kamerling, ISBN-10: 90-808352-5-0

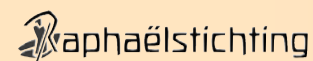
ISBN-13: 978-90-80835-5-2 288 pagina's. Paperback €29

Begin 20e eeuw verzamelde Rudolf Steiner mensen om zich heen met wie hij concrete maatschappelijke vernieuwingen gestalte gaf op o. a. kunstzinnig, medisch, agrarisch en pedagogisch gebied. De bron van deze culturele vernieuwing noemde hij antroposofie: een oefenweg die de geestelijke vermogens van de mens doet ontwikkelen, en hem verbindt met de wereld. Steiner wilde de mensen in een zelfstandige, vrije verhouding tot die spirituele bron brengen. Deze spirituele bron en de vernieuwende stroom horen bij elkaar. Los van de bron zou de vernieuwende stroom stollen tot onbegrepen routine. Los van de stroom zou de bron geen zin hebben. Na Steiners dood in 1925 ging de vernieuwingsbeweging verder en ook de antroposofie zelf, al kwamen zij losser van elkaar te staan en is momenteel vaak de verbinding zoek. Wie zich in de 21e eeuw laat inspireren door de antroposofie, ervaart de opgave om beide sterker met elkaar te verbinden. Daarbij kan het helpen om te zien hoe anderen met deze taak geworsteld hebben.

In deze bundel wordt het leven beschreven van twaalf belangrijke antroposofen om Rudolf Steiner heen: vijf vrouwen en zeven mannen; twee uit Rusland, twee uit Engeland, drie uit Oostenrijk, twee uit Nederland, twee uit Duitsland en een uit Zwitserland. Door de biografische schetsen beleven we hoe antroposofie kan inspireren. Maar ook de onderlinge moeilijkheden en conflicten worden beschreven. Onbekendheid met deze schaduwzijde van het antroposofische verleden verhindert haar verwerking. Zonder die verwerking beschikt de antroposofische beweging niet over haar volle kracht.

VACATURE

Raphaëlstichting

De Raphaëlstichting is een netwerkorganisatie, die zorg verleent aan mensen met een verstandelijke handicap, aan mensen met een lichamelijke handicap en aan mensen met een psychiatrische problematiek. De stichting omvat 9 instellingen in Noord-Holland. De stichting werkt vanuit een antroposofische grondslag.

Wij willen graag in contact komen met een echtpaar, dat deel wil nemen of eventueel leiding wil geven aan het toekomstige project van de stichting waarin hulp geboden wordt aan jeugdigen met een psychiatrische problematiek. Het GGZ project zal bestaan uit een stolpboerderij in Noord-Holland met opstallen en een medewerkerswoning. Er zullen ongeveer 12 jongeren huisvesting en werk vinden. We zoeken een echtpaar waarvan een of beiden voldoen aan de volgende wensen:

- De opleidingseisen zijn: het echtpaar (een of beiden) moet Warmonderhof gedaan hebben of iets vergelijkbaars. Ook wordt een pedagogische opleiding zeer gewaardeerd.
- Reflectanten moeten over goede pedagogische eigenschappen beschikken. In deze betekent dat tolerantie en motivatie.
- Onder professionaliteit verstaan we dat de kwaliteiten van het leven herkend worden en ingezet worden als het therapeutische middel. Reflectanten moeten deze visie delen.
- Zowel de vrouw als de man moet een actieve rol spelen in het geheel. Het is niet mogelijk dat een deel van het echtpaar elders werkt. Kinderen zijn van harte welkom.
- De verzorging van dieren zal een belangrijke rol spelen op de boerderij. Er dient een sterke band met het dier aanwezig te zijn.
- Omgevingskunde is sinds enkele jaren een belangrijk thema binnen de stichting. U dient te beschikken over een esthetische kwaliteit; over een sensitief vermogen te ontdekken wat omgeving doet met mensen.

Op dit moment zijn we druk bezig een geschikt pand te werven op een plek in Noord-Holland met een landelijke uitstraling, maar toch niet ver verwijderd van een dorpskern. We willen graag dat toekomstige medewerkers mee denken in de ontwikkeling van het project.

Voor informatie kunt u terecht bij:

Ton Beemster
p.a. Bamestraweg 2
1462 VN Middenbeemster
0299689689

En u kunt kort en bondig solliciteren bij:

Raphaëlstichting
tav Marleen Swart
Bamestraweg 2
1462 VN Middenbeemster
administratie@breidablick.nl
www.raphaelstichting.nl

11e jaargang, nummer 100, juni 2006

De Verbinding, maandblad voor heilpedagogie en sociaaltherapie, wordt uitgegeven door het Heilpedagogisch Verbond en verschijnt 11x per jaar. De redactie behoudt zich het recht voor ingezonden mededelingen te redigeren. De inhoud van de rubrieken "Oproepen", "Ingezonden" valt buiten de verantwoordelijkheid van de redactie. Voor Columns - uitsluitend op verzoek van de redactie - geldt hetzelfde. De redactie besluit over wel of niet plaatsen.

Inleveren kopij voor volgende Verbinding vóór 15 juni 2006
Verschijningsdatum volgende Verbinding 30 juni 2006

Samenstelling: Bernard Heldt en Ageeth Koning
Eindredactie: Ageeth Koning, e-mail: verbinding@heilpedagogie.nl
Hoofdredacteur: Bernard Heldt
Ontwerp Productie: www.burolaga.nl
Cartoon: Roel Groeneveld
Redactieadres:
Secretariaat Heilpedagogisch Verbond Postbus 560 3700 AN Zeist
Tel: (030) 694 55 40 Fax (030) 694 55 90
E-mail verbinding@heilpedagogie.nl
Website www.heilpedagogie.nl

C
O
L
O
F
O
N

